DOMSTOLENS BESLUT (femte avdelningen)

den 17 april 2007 *

I mål C-276/06,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Tribunal du travail de Verviers (Belgien) genom beslut av den 13 juni 2006, som inkom till domstolen den 26 juni 2006, i målet

Mamate El Youssfi

mot

Office national des pensions (ONP),

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Schintgen (referent) samt domarna A. Tizzano och A. Borg Barthet,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitiesekreterare: R. Grass,

som avser att avgöra målet genom motiverat beslut i enlighet med artikel 104.3 första stycket i domstolens rättegångsregler,

efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Beslut

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 41.1 i samarbetsavtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Marocko, undertecknat i Rabat den 27 april 1976 och godkänt på gemenskapens vägnar genom rådets förordning (EEG) nr 2211/78 av den 26 september 1978 (EGT L 264, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 5, s. 181) (nedan kallat samarbetsavtalet), av artikel 65.1 första stycket i Europa–Medelhavsavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Konungariket Marocko, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 26 februari 1996 och godkänt på nämnda gemenskapers vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2000/204/EG, EKSG av den 24 januari 2000 (EGT L 70,

s. 1) (nedan kallat associeringsavtalet), av artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, s. 1), mot bakgrund av rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning (EEG) nr 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser (EUT L 124, s. 1), samt av artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och av artikel 1 i tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallat tilläggsprotokollet).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Mamate El Youssfi och Office national des pensions belge (nedan kallad ONP) med anledning av den senares beslut att inte bevilja Mamate El Youssfi den garantiinkomst för äldre personer som föreskrivs i nationell lagstiftning.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

Samarbetsavtalet

3 I artikel 41.1 i samarbetsavtalet, vilken ingår i avdelning III i detta avtal som avser samarbete i fråga om arbetskraft, föreskrivs följande:

"Med förbehåll för vad som föreskrivs i nedanstående punkter skall arbetare med marockanskt medborgarskap, och de familjemedlemmar som bor tillsammans med dem, i fråga om social trygghet åtnjuta en behandling som är fri från diskriminering på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är sysselsatta."

4 Artikel 41.2–4 i samarbetsavtalet innehåller bestämmelser om sammanläggning av försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder som fullgjorts i de olika medlemsstaterna, om erhållande av familjeförmåner för familjemedlemmar som är bosatta inom gemenskapen och om överföring till Marocko av pensioner och livräntor vid ålderdom, dödsfall, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom liksom vid invaliditet.

Associeringsavtalet

5 I artikel 65.1 i associeringsavtalet, vilken ingår i avdelning VI i detta avtal som bland annat avser socialt samarbete, föreskrivs i kapitel I, med rubriken "Bestämmelser om arbetare", följande:

"Om inte annat följer av följande punkter skall arbetare med marockanskt medborgarskap och de familjemedlemmar som är bosatta tillsammans med dem i fråga om social trygghet åtnjuta en behandling som är fri från diskriminering på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är sysselsatta.

Begreppet social trygghet omfattar de grenar av den sociala tryggheten som avser förmåner vid sjukdom och moderskap, vid invaliditet, vid ålderdom och till efterlevande, förmåner vid olycksfall i arbetet, vid sjukdomar, dödsfallsersättningar, förmåner vid arbetslöshet samt familjeförmåner.

..."

6 Artikel 65.2–4 i associeringsavtalet innehåller bestämmelser som är jämförbara med de bestämmelser som räknas upp i punkt 4 i förevarande beslut.

7 I artikel 66 i samma avtal föreskrivs följande:

"Bestämmelserna i detta kapitel skall inte gälla för den ena partens medborgare som bor eller arbetar illegalt inom mottagarlandets territorium."

8 I enlighet med artikel 96.1 trädde associationsavtalet i kraft den 1 mars 2000.

9 I artikel 96.2 föreskrivs att från och med ikraftträdandet av associationsavtalet skall detta avtal ersätta samarbetsavtalet.

Förordning (EEG) nr 1408/71

10 Enligt artikel 2.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71), är förordningen tillämplig på "anställda och egenföretagare, som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat eller är statslösa eller flyktingar bosatta inom en medlemsstats territorium, samt deras familjemedlemmar och efterlevande".

11 I artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, som har rubriken "Likabehandling", föreskrivs följande:

"Om något annat inte följer av de särskilda bestämmelserna i denna förordning har personer, som är bosatta inom en medlemsstats territorium och för vilka denna förordning gäller, samma skyldigheter och rättigheter enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare."

12 I artikel 4 i nämnda förordning definieras förordningens sakområden på följande sätt:

"1. Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:

a) förmåner vid sjukdom och moderskap,

b) förmåner vid invaliditet, även sådana som är avsedda att bevara eller förbättra förvärvsförmågan,

c) förmåner vid ålderdom,

d) förmåner till efterlevande,

e) förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar,

f) dödsfallsersättningar,

g) förmåner vid arbetslöshet,

h) familjeförmåner.

2. Denna förordning gäller alla allmänna och särskilda system för social trygghet, oavsett om de bygger på avgiftsplikt eller inte, ...

2 a. Denna förordning gäller också särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som utges enligt en annan lagstiftning eller andra system än de som avses i punkt 1 eller som inte omfattas på grund av punkt 4, när sådana förmåner har till syfte

a) antingen att täcka de risker som omfattas av de försäkringsgrenar som anges i punkt 1 a h, i stället för eller som tillägg till andra förmåner, eller

b) att uteslutande ge särskilt skydd för handikappade.

...”

13 I artikel 10a.1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

”Utan hinder av bestämmelserna i artikel 10 och avdelning III skall personer för vilka denna förordning gäller erhålla de särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner som avses i artikel 4.2a, uteslutande inom den medlemsstats territorium där de är bosatta i enlighet med lagstiftningen i den staten under förutsättning att förmånerna är förtecknade i bilaga II a. Förmånerna skall utges och bekostas av institutionen på bosättningsorten.”

14 I del ”A. Belgien”, punkt b, i nämnda bilaga II a nämns ”Garantiinkomst för äldre personer ...”.

15 I rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972, i dess lydelse enligt förordning nr 118/97, regleras tillämpningen av förordning nr 1408/71.

Förordning nr 859/2003

16 I skäl 12 i förordning nr 859/2003 föreskrivs följande:

"Bestämmelserna i förordning ... nr 1408/71 och förordning ... nr 574/72 är inte tillämpliga i en situation som i alla avseenden är begränsad till en enda medlemsstat. Detta är bland annat fallet när situationen för en medborgare i tredje land har anknytning endast till ett tredje land och en enda medlemsstat."

17 I artikel 1 i samma förordning föreskrivs följande:

"Om inte annat följer av bestämmelserna i bilagan till denna förordning, skall bestämmelserna i förordning ... nr 1408/71 och förordning ... nr 574/72 tillämpas på de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte redan omfattas av de bestämmelserna samt deras familjemedlemmar och efterlevande, såvida de lagligen vistas inom en medlemsstats territorium och inte befinner sig i en situation som i alla avseenden är begränsad till en enda medlemsstat."

Förordning nr 883/2004

18 I artikel 4 i förordning nr 883/2004, med rubriken "Likabehandling", föreskrivs följande:

"Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall de personer på vilka denna förordning skall tillämpas ha samma rättigheter och skyldigheter enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare."

19 Enligt artikel 87.1 i förordning nr 883/2004 skall "ingen rätt ... förvärvas enligt denna förordning för tiden före den dag då den börjar tillämpas".

20 I artikel 90.1 i samma förordning föreskrivs att "förordning ... nr 1408/71 skall upphöra att gälla den dag då denna förordning börjar tillämpas".

21 I artikel 91 i förordning nr 883/2004 föreskrivs följande:

"Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning.*

Den skall tillämpas från och med den dag då tillämpningsförordningen träder i kraft."

22 Någon tillämpningsförordning har ännu inte antagits.

Europakonventionen

23 Artikel 14 i Europakonventionen har följande lydelse:

"Åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i denna konvention skall säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till en nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt."

24 I artikel 1 i tilläggsprotokollet föreskrivs följande:

"Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. ..."

Den nationella lagstiftningen

25 Syftet med den belgiska lagen av den 22 mars 2001 om införande av garantiinkomsten för äldre personer (*Moniteur belge* av den 29 mars 2001, s. 10244) (nedan kallad lagen av den 22 mars 2001) är att säkerställa skäliga försörjningsvillkor för nämnda personer. Personer vars tillgångar ligger under en viss gräns har rätt till den förmån som införts genom denna lag. Det finns inget krav på att förmånstagare skall ha betalat in avgifter eller vara försäkrade.

26 Enligt artikel 3 i nämnda lag "beviljas garantiinkomst personer som har fyllt 65 år".

27 I artikel 4 i lagen av den 22 mars 2001 föreskrivs följande:

"Mottagare av garantiinkomsten skall ha sin huvudsakliga hemvist i Belgien och tillhöra en av följande kategorier av personer:

1) belgiska medborgare,

2) personer som omfattas av tillämpningsområdet för förordning ... nr 1408/71 ...,

3) statslösa personer som omfattas av konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning, vilken undertecknades i New York den 28 september 1954 och godkändes genom lagen av den 12 maj 1960,

4) flyktingar i den mening som avses i artikel 49 i lag av den 15 december 1980 om utlänningars rätt till inresa, vistelse och bosättning samt om utvisning av utlänningar,

5) medborgare i ett land med vilket Belgien har ingått en överenskommelse om ömsesidighet eller har erkänt faktisk ömsesidighet på området,

6) utländska medborgare under förutsättning att de har rätt till ålders- eller efterlevandepension enligt belgiska bestämmelser.

..."

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

28 Av handlingarna i målet vid den nationella domstolen framgår att Mamate El Youssfi, som är marockansk medborgare född den 1 juli 1939 och änka sedan år 1982, för närvarande är bosatt i Belgien, med stöd av bestämmelserna om familjeåterförening, hos sin son som är bosatt i samma medlemsstat.

29 Det har inte gjorts gällande att Mamate El Youssfis vistelse i Belgien är olaglig.

30 Den 25 augusti 2005 ansökte Mamate El Youssfi om garantiinkomsten för äldre personer enligt lagen av den 22 mars 2001 hos ONP.

31 Begäran avslogs genom beslut av den 16 december 2005. Beslutet motiverades med att klaganden inte hade visat att hon tillhörde en av de kategorier som räknas upp i artikel 4 i nämnda lag.

32 Mamate El Youssfi överklagade beslutet till Tribunal du travail de Verviers den 2 mars 2006.

33 Mamate El Youssfi har till stöd för sitt överklagande gjort gällande att hennes vistelse i Belgien är laglig och att denna rättsliga ställning ger henne rätt till garantiinkomsten för äldre personer enligt värdmedlemsstatens lagstiftning, på samma villkor som gäller för medlemsstatens egna medborgare. Beslutet att inte bevilja Mamate El Youssfi denna förmån, vilken utgör en rätt till egendom i den mening som avses i artikel 1 i tilläggsprotokollet, innebar ett åsidosättande av förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet, vilket särskilt anges i samarbets- och associationsavtalen samt i artikel 14 i Europakonventionen.

34 ONP och åklagarmyndigheten har vid den nationella domstolen gjort gällande att rätten till den förmån som Mamate El Youssfi har ansökt om, i egenskap av

personlig rättighet är beroende av att den berörda personen "omfattas av en medlemsstats lagstiftning" och att Mamate El Youssfi inte med framgång kan åberopa gemenskapsrätten då hon inte har rört på sig inom Europeiska unionen.

35 Under dessa omständigheter beslutade Tribunal du travail de Verviers att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

"Innebär beslutet att inte bevilja sökanden den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer på grund av

— att sökanden inte omfattas av tillämpningsområdet för ... förordning ... nr 1408/71 ...,

— att hon inte har erkänts som statslös person eller flykting,

— att hon inte är medborgare i ett land med vilket Belgien antingen har ingått överenskommelse om ömsesidighet eller har erkänt faktisk ömsesidighet beträffande garantiinkomsten, eller

— att hon inte är berättigad till ålders- eller efterlevandepension enligt belgiska bestämmelser,

att det har gjorts

— en alltför strikt tolkning av förordning ... nr 883/2004 ... (vilken ersätter förordning ... nr 1408/71 ...) bland annat mot bakgrund av artikel 14 i Europakonventionen, mot bakgrund av artikel 1 i tilläggsprotokollet till denna konvention och mot bakgrund av förordning ... nr 859/2003 ...,

— eller, om så inte anses vara fallet, att det har gjorts en tolkning av förordning ... nr 883/2004 som är oförenlig med samarbetsavtalet ... som kompletterades genom [associerings]avtalet ...?"

Prövning av tolkningsfrågan

36 I enlighet med artikel 104.3 första stycket i rättegångsreglerna kan domstolen, om svaret på en tolkningsfråga klart kan utläsas av rättspraxis, efter att ha hört

generaladvokaten, när som helst avgöra saken genom motiverat beslut med hänvisning till denna rättspraxis. Domstolen anser att detta är fallet i målet vid den nationella domstolen.

Inledande synpunkter

37 Det skall inledningsvis noteras att den fråga som ställts av den nationella domstolen skall anses avse tolkningen av förordning nr 1408/71, oberoende av att det i frågan hänvisas till förordning nr 883/2004 "vilken ersätter förordning ... nr 1408/71".

38 Enligt artikel 91 i förordning nr 883/2004 träder förordningen i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*, men skall tillämpas först från och med den dag då tillämpningsförordningen träder i kraft. Eftersom någon tillämpningsförordning till förordning nr 883/2004 ännu inte har antagits är bestämmelserna i förordning nr 1408/71 fortfarande tillämpliga (se dom av den 9 november 2006 i mål C-205/05, Nemec, REG 2006, s. I-10745, punkterna 31 och 32).

39 Det skall dessutom preciseras att gemenskapsbestämmelserna om samordning av de nationella systemen för social trygghet inte är tillämpliga på situationer som till alla delar är begränsade till en och samma medlemsstat. Detta är särskilt fallet när den

berördas situation endast har anknytning till ett tredjeland och en enda medlemsstat (se bland annat dom av den 11 oktober 2001 i de förenade målen C-95/99–C-98/99 och C-180/99, Khalil m.fl., REG 2001, s. I-7413, punkterna 70 och 71).

40 En sådan tolkning gäller såväl för artikel 42 EG som för förordning nr 1408/71, och särskilt för artikel 3 i nämnda förordning.

41 På samma sätt anges det i artikel 1 i förordning nr 859/2003, till vilken den nationella domstolen hänvisar i tolkningsfrågan, att bestämmelserna i förordningarna nr 1408/71 och nr 574/72 skall "tillämpas på de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte redan omfattas av de bestämmelserna samt deras familjemedlemmar och efterlevande, såvida de lagligen vistas inom en medlemsstats territorium och inte befinner sig i en situation som i alla avseenden är begränsad till en enda medlemsstat".

42 I skäl 12 i förordning nr 859/2003 preciseras att bestämmelserna i förordning nr 1408/71 och förordning nr 574/72 "inte [är] tillämpliga i en situation som i alla avseenden är begränsad till en enda medlemsstat. Detta är bland annat fallet när situationen för en medborgare i tredje land har anknytning endast till ett tredje land och en enda medlemsstat."

43 Med beaktande av de uppgifter om tvisten vid den nationella domstolen som domstolen förfogar över tycks villkoret att en medborgare från tredjeland skall ha

anknytning till minst två medlemsstater inte uppfyllas av en person som Mamate El Youssfi, som förefaller ha lämnat Marocko för att, med stöd av bestämmelserna om familjeåterförening, direkt bosätta sig i Belgien hos sin son som är bosatt i denna medlemsstat.

44 Det ankommer likväl på den nationella domstolen att pröva denna fråga om faktiska förhållanden.

45 Med detta förbehåll kan Mamate El Youssfi således inte med framgång åberopa principen om likabehandling på området för social trygghet i artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, jämförd med förordning nr 859/2003, enligt vilken det inte är möjligt att neka en person en förmån såsom garantiinkomsten för äldre personer uteslutande med hänvisning till sökandens nationalitet (se, analogt, punkterna 51–55 i förevarande beslut).

46 Under dessa omständigheter skall domstolen pröva den fråga som ställts avseende de relevanta bestämmelserna i de avtal som ingåtts mellan gemenskapen och Konungariket Marocko.

47 Enligt lydelsen av den nationella domstolens fråga gäller den samarbetsavtalet "som kompletterades genom" associeringsavtalet.

48 Med beaktande av bestämmelserna i artikel 96 i associationsavtalet, enligt vilka detta avtal ersätter samarbetsavtalet efter dagen för dess ikraftträdande, det vill säga den 1 mars 2000, och med beaktande av att Mamate El Youssfi ansökte om garantiinkomsten för äldre personer den 25 augusti 2005, kan emellertid enbart associationsavtalet, av tidsmässiga skäl (*ratione temporis*), vara tillämpligt på omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen (se, analogt, beslut av den 13 juni 2006 i mål C-336/05, Echouikh, REG 2006, s. I-5223, punkt 36).

49 För att besvara den fråga som ställts av den nationella domstolen skall domstolen i tur och ordning pröva huruvida artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet har direkt effekt och således kan åberopas av en enskild vid en nationell domstol, räckvidden av den icke-diskrimineringsprincip som anges i denna bestämmelse och villkoren för nämnda princip med avseende på både det materiella tillämpningsområdet och den berörda personkretsen.

Huruvida artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet har direkt effekt

50 Domstolen nöjer sig med att erinra om att det följer av fast rättspraxis att artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet har direkt effekt och att enskilda som omfattas av dess tillämpningsområde således kan åberopa den vid nationell domstol (beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkterna 39–42, samt den rättspraxis som nämns i punkt 39 i denna dom med avseende på artikel 41.1 i samarbetsavtalet, vars lydelse överensstämmer med lydelsen av nämnda artikel 65.1 första stycket).

Räckvidden av icke-diskrimineringsprincipen i artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet

51 Såsom domstolen har fastställt i punkterna 55–58 i beslutet i det ovannämnda målet Echouikh och såsom framgår av rättspraxis rörande artikel 41.1 i samarbetsavtalet, vilken är analogt tillämplig på artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet, innebär den princip som anges i den sistnämnda bestämmelsen, nämligen att marockanska migrerande arbetare. och deras familjemedlemmar som bor tillsammans med dem. i fråga om social trygghet inte får diskrimineras på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är eller har varit sysselsatta, att de personer som omfattas av bestämmelsen skall behandlas som om de var medborgare i de berörda medlemsstaterna.

52 Denna princip medför således att de personer som omfattas av tillämpningsområdet för nämnda bestämmelse i associeringsavtalet kan göra anspråk på sociala trygghetsförmåner på samma villkor som medborgarna i värdmedlemsstaten, vilket innebär att det i den nationella lagstiftningen i fråga inte får ställas upp ytterligare eller strängare villkor för de förra jämfört med de villkor som gäller för medborgarna i medlemsstaten (beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkt 56).

53 Det är således inte bara oförenligt med nämnda icke-diskrimineringsprincip att kräva att personer som avses i artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet skall vara medborgare i den berörda medlemsstaten, utan också att ställa varje annat krav

som inte ställs på de egna medborgarna (beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkt 57).

54 I förevarande fall uppfyller en person som klaganden vid den nationella domstolen de ålders- och bosättningskrav som uppställs i den berörda medlemsstatens lagstiftning för att ha rätt till garantiinkomsten för äldre personer. Medborgare i värdmedlemsstaten som befinner sig i en situation jämförbar med Mamate El Youssfis har dessutom rätt till denna förmån eftersom villkoret i artikel 4.6 i lagen av den 22 mars 2001, enligt vilket en rätt till ålders- eller efterlevandepension skall föreligga, endast är tillämplig på "utländska medborgare". Beslutet att avslå Mamate El Youssfis ansökan om den aktuella förmånen grundar sig således uteslutande på att hon inte är medborgare i den berörda medlemsstaten och, med stöd av den nationella lagstiftningen, inte kan jämställas med en medborgare i denna medlemsstat samt på att hon inte heller uppfyller ett villkor vilket emellertid inte tillämpas på de egna medborgarna.

55 Den nationella lagstiftning som är aktuell i målet vid den nationella domstolen förefaller följaktligen vara oförenlig med icke-diskrimineringsprincipen som fastslagits i artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet, enligt vilken en marockansk medborgare inte kan förvägras en social förmån med anledning av hans nationalitet.

56 Det skall vidare prövas huruvida en förmån som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen omfattas av området för "social trygghet", i den mening som avses i artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet, och huruvida en person som befinner sig i Mamate El Youssfis situation omfattas av denna bestämmelse.

Det materiella tillämpningsområdet för artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet

57 Enligt fast rättspraxis skall begreppet "social trygghet" i artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet tolkas på samma sätt som det identiska begrepp som återfinns i förordning nr 1408/71 (beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkterna 50 och 51 samt den rättspraxis som nämns med avseende på artikel 41.1 i samarbetsavtalet).

58 Efter antagandet av rådets förordning nr 1247/92 av den 30 april 1992 inkluderades förmåner som inte bygger på avgiftsplikt, såsom den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer vilken infördes genom lagen av den 22 mars 2001, uttryckligen i det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 med stöd av artikel 4.2a a i denna förordning (se också artikel 10a.1 och bilaga II a till den sistnämnda förordningen), när de är avsedda att täcka de risker som omfattas av de försäkringsgrenar som anges i punkt 1a–h i nämnda artikel 4, i stället för eller som tillägg till andra förmåner, bland vilka just förmåner vid ålderdom ingår (se, analogt, dom av den 5 april 1995 i mål C-103/94, Krid, REG 1995, s. I-719, punkt 36, vad avser artikel 39.1 i samarbetsavtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Folkrepubliken Algeriet, undertecknat i Alger den 26 april 1976 och godkänt på gemenskapens vägnar genom rådets förordning (EEG) nr 2210/78 av den 26 september 1978 (EGT L 263, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 5, s. 57), vars lydelse i sak överensstämmer med lydelsen av artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet).

59 För övrigt fastställde domstolen redan före antagandet av förordning nr 1247/92 att förmåner av samma natur som den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer

omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 enligt artikel 4.1 häri (se domen i det ovannämnda målet Krid, punkterna 33–35 och citerad rättspraxis).

60 Det råder således inget tvivel om att en förmån som den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer, vilken har till syfte att säkerställa ett existensminimum för personer som är 65 år eller äldre och vars inkomster ligger under en viss nivå, omfattas av området för "social trygghet" i den mening som avses i artikel 65.1 först stycket i associeringsavtalet, även om den förmån som är aktuell vid den nationella domstolen också har karaktär av socialt bistånd.

61 I detta sammanhang skall tilläggas att det, till skillnad från vad ONP har gjort gällande, saknar betydelse att den förmån som infördes genom lagen av den 22 mars 2001 i lagen beskrivs som en personlig rättighet och inte som en härledd rättighet som klaganden i tvisten vid den nationella domstolen har erhållit i egenskap av familjemedlem till en migrerande arbetare.

62 Den personkrets som artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet är tillämplig på är nämligen inte identisk med den som definieras i artikel 2 i förordning nr 1408/71. Detta innebär att den distinktion som görs i rättspraxis mellan härledda rättigheter och personliga rättigheter för den migrerande arbetstagarens familjemedlemmar inom ramen för nämnda förordning — en rättspraxis som för övrigt har preciserats närmare genom dom av den 30 april 1996 i mål C-308/93, Cabanis-Issarte (REG 1996, s. I-2097) — inte kan tillämpas inom ramen för associeringsavtalet (se, analogt, dom av den 3 oktober 1996 i mål C-126/95, Hallouzi-Choho, REG 1996, s. I-4807, punkt 30 och citerad rättspraxis).

Den personkrets som omfattas av artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet

63 Av beslutet om hänskjutande framgår att ONP anser att Mamate El Youssfis bosättning i Belgien är laglig, vilket innebär att artikel 66 i associeringsavtalet inte är tillämplig.

64 Det skall för övrigt erinras om att artikel 65.1 första stycket i nämnda avtal i första hand är tillämplig på arbetare med marockanskt medborgarskap och att detta begrepp skall ges en vid tolkning.

65 Det följer nämligen av domstolens rättspraxis att begreppet arbetare omfattar både yrkesverksamma arbetare och sådana som har lämnat arbetsmarknaden efter att ha uppnått den ålder som krävs för att få ålderspension eller som har drabbats av ett av de riskfall som ger rätt till förmåner enligt andra grenar av det sociala trygghetssystemet (se beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkterna 44 och 45).

66 Det är mot bakgrund av dessa kriterier som den nationella domstolen skall fastställa huruvida Mme Mamate El Youssfi själv kan anses ha varit arbetare, i den mening som avses i artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet, i Belgien, där hon för närvarande är bosatt.

67 För det fall att så inte är fallet skall det noteras att nämnda bestämmelse i associeringsavtalet även är tillämplig på familjemedlemmar till dessa arbetare som bor med dem i den medlemsstat där de arbetar eller arbetade.

68 Det skall preciseras att begreppet familjemedlemmar inte endast avser den migrerande arbetstagarens make och barn, utan även personer som är nära släkt med denne, såsom i synnerhet dennes anhöriga i uppstigande led, även om deras släktskap endast är grundat på ingifte (se, analogt, dom av den 11 november 1999 i mål C-179/98, Mesbah, REG 1999, s. I-7955, punkt 46).

69 Eftersom Mamate El Youssfi är änka kan således även hon omfattas av artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet om det visas att hennes make innan det att han gick bort var en migrerande marockansk arbetstagare i Belgien, där den berörda fortfarande är bosatt (se, analogt, domen i det ovannämnda målet Krid, punkterna 28–31).

70 Klaganden i målet vid den nationella domstolen måste för övrigt anses vara familjemedlem till en arbetare, i den mening som avses i nämnda bestämmelse, eftersom hon bor med sin son i Belgien och denne både är arbetare i den mening som preciseras i punkt 65 i förevarande beslut och marockansk medborgare.

71 Enligt de handlingar i målet som domstolen har tillgång till förefaller Mamate El Youssfis son ha förvärvat belgiskt medborgarskap.

72 Om Mamate El Youssfis son däremot har behållit sitt marockanska medborgarskap ankommer det på den nationella domstolen att, på grundval av värdmedlemsstatens lagstiftning, pröva huruvida en familjemedlem till den migrerande marockanska arbetaren, som också är medborgare i denna stat, enligt nämnda lagstiftning med framgång kan åberopa arbetarens marockanska medborgarskap som grund för tillämpning av artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet (se, analogt, domen i det ovannämnda målet Mesbah, punkterna 40 och 41).

73 Med hänsyn till vad som har anförts ovan skall frågan besvaras så, att artikel 65.1 första stycket i associeringsavtalet skall tolkas så att den utgör hinder för att värdmedlemsstaten nekar en marockansk medborgare, som har fyllt 65 år och är lagligt bosatt på medlemsstatens territorium, rätt till den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer, när hon omfattas av nämnda bestämmelses tillämpningsområde

— antingen med anledning av att hon själv har utövat yrkesverksamhet i den berörda medlemsstaten,

— eller i egenskap av familjemedlem till en marockansk arbetare som arbetar eller har arbetat i denna medlemsstat.

74 Det åligger den nationella domstolen att pröva huruvida ett av dessa villkor är uppfyllda i förevarande fall.

75 Tolkningen i förevarande beslut vad gäller artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet är förenlig med kraven i artikel 14 i Europakonventionen och artikel 1 i tilläggsprotokollet, såsom de tolkats bland annat av Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna i domen av den 16 september 1996, Gaygusuz mot Österrike (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV, s. 1129), och domstolen tillhandahåller sålunda den nationella domstolen samtliga tolkningsdata som är nödvändiga för att den nationella domstolen skall kunna avgöra huruvida den nationella lagstiftningen är förenlig med de grundläggande rättigheter vilkas iakttagande domstolen skall säkerställa, såsom de säkerställs av Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna och i tilläggsprotokollet (se bland annat beslutet i det ovannämnda målet Echouikh, punkterna 64 och 65).

Rättegångskostnader

76 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artikel 65.1 första stycket i Europa–Medelhavsavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Konungariket Marocko, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 26 februari 1996 och godkänt på nämnda gemenskapers vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2000/204/EG, EKSG av den 24 januari 2000, skall

tolkas så att den utgör hinder för att värdmedlemsstaten nekar en marockansk medborgare, som har fyllt 65 år och är lagligt bosatt på medlemsstatens territorium, rätt till den lagstadgade garantiinkomsten för äldre personer, när hon omfattas av nämnda bestämmelses tillämpningsområde

— **antingen med anledning av att hon själv har utövat yrkesverksamhet i den berörda medlemsstaten,**

— **eller i egenskap av familjemedlem till en marockansk arbetare som arbetar eller har arbetat i denna medlemsstat.**

Underskrifter